

ONDERWIJS EN VORMING VOOR HET LEVEN

INHOUD

1. DE ESSENTIËLE OPDRACHTEN VOOR ONS ONDERWIJS
2. EMANCIPATIE ALS BASIS VAN SOCIALE EN CULTURELE PARTICIPATIE
3. KANSENGELIJKHEID
4. AANSLUITING OP DE ARBEIDSMARKT
5. LEVENSLANG LEREN

HET ONDERWIJSCONTRACT

RESOLUTIES GOEDGEKEURD OP HET TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP OP 16 EN 17 MEI 1998

1. DE ESSENTIËLE OPDRACHTEN VOOR ONS ONDERWIJS

1. Onderwijs en vorming zijn van onschatbare waarde, zowel voor individuen als voor de samenleving in haar geheel. Voor een socialistische partij is onderwijs steeds een belangrijk middel geweest om meer kansengelijkheid te realiseren. Ook in de huidige economische context mag kwaliteit niet tegenover kansengelijkheid geplaatst worden, maar moeten deze hand in hand gaan.
2. De SP ziet vier essentiële opdrachten voor onderwijs, namelijk emancipatie en sociale en culturele participatie, kansengelijkheid scheppen en daarbij te steunen op de verklaring van de rechten van het kind, aansluiting op de arbeidsmarkt en levenslang leren. Dit vraagt een blijvend engagement van alle betrokkenen bij het onderwijsgebeuren.
3. Onderwijsmiddelen worden het efficiëntst aangewend wanneer er rekening wordt gehouden met de lokale realiteit. Daarom krijgen de schoolbesturen meer autonomie om de hun toegewezen middelen binnen grote klijntijnen volgens eigen behoeften in te zetten. Het is de taak van de overheid om het kader uit te tekenen waarbinnen de lokale schoolbesturen zich vrij kunnen bewegen. Ten aanzien van de gemeenschap die zoveel middelen ter beschikking stelt voor het onderwijs, heeft de overheid de plicht om te controleren of de scholen alle middelen komende uit gelijk welke bron goed gebruiken en of zij kwaliteitsvol onderwijs bieden voor iedereen, ongeacht sociale of culturele afkomst. Dit is een opdracht voor alle scholen. Een inschrijving kan in geen geval geweigerd worden op grond van criteria die onbetamelijk zijn en waardoor de menselijke waardigheid in gedrang komt. Daartegenover staat dat alle scholen daarvoor over voldoende middelen van de overheid moeten kunnen beschikken. Opdat het onderwijs alle uitdagingen in de toekomst aan zou kunnen, moet het onderwijsbudget toenemen.
4. Voor de SP is de verdediging van de vrije keuze fundamenteel. Daarom blijft ze ijveren voor open, werkelijk pluralistische en kwalitatief hoogstaande scholen, waar alle kinderen, ongeacht hun overtuiging, hun sekse en/of hun sociaal-culturele herkomst, optimale slaagkansen krijgen. Het Gemeenschapsonderwijs, als onderwijs van en voor de Vlaamse Gemeenschap, heeft de grondwettelijke plicht een dergelijk onderwijs te realiseren. De gemeenschap is immers, in tegenstelling tot andere inrichtende machten, ertoe gehouden bestendig in te staan voor een voldoende gespreid onderwijsaanbod op het gehele grondgebied.

Daarom moet de Vlaamse gemeenschap het Gemeenschapsonderwijs de noodzakelijke financiële middelen geven om die grondwettelijke opdracht te vervullen. De SP wil daarom dat de extra taken van het Gemeenschapsonderwijs worden gedefinieerd en concreet financieel vertaald, rekening houdend met het bestaan van variabele en vaste kosten.

Met het oog op de uitbouw van een sterk officieel en pluralistisch onderwijs dient samenwerking met die scholen van het gemeentelijk en provinciaal onderwijs die een waarlijk pluralistisch onderwijsproject in acht nemen, zoveel mogelijk te worden gerealiseerd.

In onze uiteindelijke visie is er maar één open onderwijsorganisatie, die van de open gemeenschapsinstellingen met pluralistisch karakter, in de mate van het mogelijke georganiseerd als gedecentraliseerde gemeenschapsdienst.

5. Naast de overheid, die de belangrijke taak heeft om duidelijke doelstellingen vast te leggen en voor de nodige middelen te zorgen, hebben de scholen, directies en leerkrachten maar ook de ouders en leerlingen, het bedrijfsleven en de lokale gemeenschap, een eigen verantwoordelijkheid om de onderwijsdoelstellingen op hun manier te helpen realiseren.
6. Onderwijs moet aan elke leerling de waarborgen bieden op een volwaardige opleiding. Onderwijs moet iedereen maximale kansen bieden tot ontplooiing van de eigen mogelijkheden als individu en als lid van een gemeenschap, zodat elkeen zich volwaardig mens kan voelen en zodat de samenleving beschikt over mensen die op een zinvolle manier kunnen bijdragen aan het cultureel, sociaal en economisch leven. Hiervoor moet een beroep gedaan worden op alle mogelijkheden van de leerling. De eenzijdige benadrukking van de verstandelijke ontwikkeling moet plaats ruimen voor een veelzijdige ontwikkeling waarbij ook de emotionele, sociale, creatieve, culturele, maatschappelijke en lichamelijke facetten aan bod komen. Het spreekt voor zich dat vanuit een emancipatorische visie op onderwijs het niet kan dat verschillen inzake herkomst, geslacht en individuele persoonskenmerken de hier vooropgestelde ontwikkeling van de leerling zouden kunnen hinderen.
7. Het onderwijs moet de kennis van en de waardering voor de democratie bevorderen, de kritische geest aanscherpen en de zin voor verdraagzaamheid en solidariteit aankweken. De school moet ook door haar organisatie deze doeleinden nastreven.
8. Er dient door het onderwijs nauwer te worden ingespeeld op de behoeften van de economische sectoren. Daartoe moet er meer samenwerking komen tussen onderwijs, opleidingscentra en ondernemingen. Dit mag er echter niet toe leiden dat het bedrijfsleven, met zijn eigen waarden en beleidsconcepten, die niet zonder meer kunnen worden overgezet naar het onderwijs, een directe invloed zou hebben op de curricula en op het bestuur van de onderwijsinstellingen: binnen het onderwijsproces moet de leerling immers centraal blijven staan. Het economisch systeem heeft de neiging om in toenemende mate te wegen op het onderwijsbeleid. Internationale organisaties zoals de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling geven voortdurend impulsen om binnen het onderwijs marktprincipes toe te passen. Het rendementsdenken met de nadruk op het individu, economisch nut, selectie, competitie en inzetbaarheid formuleert verwachtingen inzake kennis, vaardigheden en attitudes in functie van economische imperatieven. Dergelijke economische geïnspireerde beleidsconcepten zijn niet waardenvrij of ideologisch neutraal. Het is de taak van het onderwijs om de vooronderstellingen van het economisch systeem en haar maatschappelijke gevolgen kritisch te bevragen. Het onderwijs mag niet gezien worden als een toeleveringsbedrijf voor het economisch subsysteem. De arbeidsgerichtheid van het onderwijs mag niet ten koste gaan van de persoonlijkheids- en waardenontwikkeling. De sociale doelstelling van het onderwijs mag niet weggedrukt worden door de ideologie van het economisch denken en de bijhorende managementmentaliteit.

2. EMANCIPATIE ALS BASIS VAN SOCIALE EN CULTURELE PARTICIPATIE

9. Het onderwijs moet niet alleen de sociale mobiliteit van individuen mogelijk maken maar ook die van sociale en culturele minderheidsgroepen.
10. Het onderwijs moet een voldoende ruime en stevige basis leggen voor de individuele ontplooiing, het functioneren in de maatschappij en het verdere leren. Voortdurend moet voor ogen gehouden

worden dat elke leerling een positief zelfbeeld moet kunnen ontwikkelen, gemotiveerd moet zijn om te leren en zelf initiatief moet durven nemen. Deze basiskenmerken moeten de rode draad van het onderwijs vormen en zijn van fundamenteel belang voor de verdere ontwikkeling. Ook doelstellingen van meer algemene aard, zoals het kunnen communiceren en samenwerken, zelfstandigheid aan de dag leggen, creatief en probleemoplossend kunnen omgaan met de omringende wereld en zelfgestuurd leren, zijn van groot belang.

11. Voor deze brede vorming moet het onderwijs aangrijpingspunten zoeken in de wereld waarin de leerling persoonlijk en maatschappelijk leeft. De band met de realiteit is belangrijk voor het inzicht en de motivatie tot verder leren. Daarom moet volop, maar oordeelkundig, gebruik gemaakt worden van de nieuwe technologieën die als eigentijds fenomeen jongeren enorm aanspreken en gemakkelijker aanzetten tot 'leren leren'. Vermits de reële maatschappij multicultureel is, is ook een daadwerkelijk intercultureel onderwijs nodig om de leerlingen te leren omgaan met etnische en maatschappelijke verschillen.
12. De eindtermen zijn een belangrijk middel om elk individu op alle vlakken maximale ontplooiingskansen te bieden, om de samenleving leden te bieden die op een zinvolle wijze kunnen deelnemen aan het cultureel, sociaal en economisch leven, en om de attitude tot levenslang leren bij te brengen. Dankzij de eindtermen weten de scholen duidelijk wat zij hun leerlingen minimaal moeten bijbrengen. De eindtermen laten hen ook toe grenzen te stellen aan overbevraging. Scholen moeten deze zware opdracht zelf invullen. Zij moeten een leerlinggerichte 'leer-, leef- en werkgemeenschap' worden en dit in hun schoolcultuur ook zo uitstralen. Om de algemene doelstellingen van sociale en culturele aard succesvol bij leerlingen na te kunnen streven, is vooral een langdurig, coherent opvoedingsproces nodig, dat niet enkel binnen het klasgebeuren, maar ook op het niveau van de school en van de lokale leefgemeenschap moet ondersteund worden. Scholen moeten zich bewust zijn van hun belangrijke voorbeeldfunctie. Om jongeren bijvoorbeeld milieubewust op te voeden moeten scholen niet alleen informeren over de zin en noodzaak van het respect voor het milieu, maar ook zelf milieuvriendelijke maatregelen toepassen. Om jonge mensen echt te kunnen opvoeden tot kritische burgers die kunnen participeren in een democratische besluitvorming, moeten de scholen hun leerlingen inspraak geven. De schoolcultuur moet ook de attitude tot levenslang leren als een permanent element van het onderwijsproces inbouwen.
13. Kwaliteitszorg is in eerste instantie een interne zaak, waarbij iedere participant van de school actief betrokken moet zijn. Externe kwaliteitscontrole is slechts een hulpmiddel bij het voortdurend systematisch verbeteren van concrete processen op school. Hiervoor moeten de nodige middelen en deskundigheid worden aangereikt.
14. Omdat de vakoverschrijdende eindtermen en de interne kwaliteitszorg van de scholen een heel nieuwe aanpak en een andere schoolcultuur vergen, is het erg belangrijk dat leerkrachten en directies voldoende ondersteuning krijgen van de overheid om zich hiervoor bij te scholen. De scholen moeten ook kunnen rekenen op ondersteuning van interne en externe begeleiders, van de ouders en de lokale gemeenschap.

3. KANSENGELIJKHEID

15. Uitsluiting door lage scholing is één van de grote nieuwe sociale risico's van onze tijd. De laaggeschooldheid dreigt de kern van de nieuwe sociale kwestie te worden, hetgeen zich in Vlaanderen manifesteert in de erg sterke relatie tussen laaggeschooldheid en langdurige werkloosheid en armoede. Het onderwijs kan dit probleem niet alléén uit de wereld helpen, maar het moet zich wel bewust zijn van zijn sleutelpositie in het creëren van gelijke kansen voor iedereen. In dat verband moet de vrije keuze en de kansengelijkheid gewaarborgd blijven voor ouders en leerlingen, ook al hebben ze te kampen met leer- of gedragsproblemen. Er moet ook

onderzocht worden of het verlagen van de leeftijd waarop de leerplicht van toepassing is, geen oplossing kan bieden.

16. De overheid moet de kansengelijkheid bewaken en bevorderen en heeft daartoe een belangrijk instrument ter beschikking: de eindtermen. De school moet ervoor zorgen dat deze eindtermen door het overgrote deel van haar leerlingen worden bereikt, rekening houdend met hun beginsituatie, maar ongeacht hun sociale of etnische afkomst, geslacht of overtuiging. Voor bepaalde doelgroepen is er dan ook een voorrangbeleid nodig dat erop gericht is om leerlingen met de minste kansen meer middelen aan te reiken waarmee ze zelf hun kansen op maatschappelijke participatie kunnen vergroten. De initiële lerarenopleiding moet meer aandacht besteden aan de problematiek van leerlingen van vreemde herkomst, kansarme leerlingen en leerlingen met leerproblemen of een handicap en aan een concrete didactische aanpak en werkvormen om met die leerlingen te werken.
17. De school moet meer rekening houden met de leerlingen die het meest behoefte hebben aan ondersteuning. In plaats van steeds met homogene klasgroepen te werken, moet de onderwijstijd meer opgesplitst worden in een flexibele combinatie van drie blokken: lestijden in klasverband, werk in klasdoorbrekende niveaugroepen, en individuele begeleiding die zowel van leerkrachten als zelfs van medeleerlingen kan komen. Een professionele aanpak door de scholen is erg belangrijk. De school moet een echte leefgemeenschap worden, waar de leerlingen zich thuisvoelen en waar een studiegericht, veilig en ordenend klimaat heerst. Negatieve ervaringen, zoals zittenblijven, moeten zoveel mogelijk vermeden worden en er moet meer gebruik gemaakt worden van een pedagogiek van succes en slagen. Er moeten hoge verwachtingen gesteld worden naar de verschillende vormen van ontwikkeling (intellectueel, sociaal, creatief,...) van alle leerlingen en hun vorderingen moeten regelmatig geëvalueerd worden. Leerbedreigde kinderen moeten zo spoedig mogelijk opgespoord en extra begeleid worden. De school moet zich ook meer op de hoogte stellen van de leefwereld van de leerlingen en de ouders meer bij het schoolbeleid betrekken. Scholen moeten zich inbedden in de omringende lokale gemeenschap en hun infrastructuur in de mate van het mogelijke voor iedereen toegankelijk maken. Schoolopbouwwerk moet de ouders en leerlingen ondersteunen in hun contacten met de school en andere onderwijsinstanties.
18. Ten aanzien van specifieke doelgroepen moet de overheid een meer sturende rol opnemen. Scholen die extra inspanningen doen om voor kansarmen een optimale deelname aan het onderwijs mogelijk te maken, moeten daarvoor, indien ze aan de voorwaarden voldoen, de benodigde middelen krijgen. In die zin moet ook het non-discriminatiebeleid beter begrepen en ondersteund worden. Het historisch gegroeide fenomeen van de concentratiescholen is niet de meest optimale vorm om integratie te realiseren. De middelen voor de begeleiding van het geïntegreerd onderwijs dat bedoeld is om leerlingen met een handicap in het gewoon onderwijs te integreren, moeten verhoogd worden.
19. Het basisonderwijs en vooral de overgang tussen kleuter- en lager onderwijs verdienen prioritaire aandacht van het onderwijsbeleid. De eerste kennismaking met de school moet zo positief mogelijk verlopen. Kleuters moeten in kleine klasgroepen terechtkunnen. In het secundair onderwijs moet meer werk gemaakt worden van de gemeenschappelijke basisvorming. In de eerste graad van het secundair onderwijs moeten alle leerlingen naast de algemene vorming een ernstige technologische basisvorming aangeboden krijgen. De basisvorming moet niet alleen in het ASO, maar ook in het TSO en het BSO een belangrijke plaats innemen.
20. Elke jongere moet zoveel mogelijk volgens eigen interesses en bekwaamheden op de juiste plaats in het onderwijs terechtkomen. De oriëntering naar bepaalde onderwijsvormen in het secundair onderwijs is van groot belang omdat de gevolgde onderwijsvorm en studierichting in het secundair onderwijs in grote mate bepalend zijn voor de doorstroming naar en de slaagkansen in het hoger onderwijs. Om ook op dit vlak gelijke kansen te bieden, moet de overheid naar bepaalde doelgroepen een structureel beleid voeren. Scholen en PMS-centra moeten alle leerlingen, maar vooral de meest kwetsbare meer coachen in hun studiekeuzeprocessen en hen ook verder in hun gekozen studierichting beter begeleiden. Bovendien moeten zij de ouders meer en beter informeren over de gevolgen van de attesten en de mogelijkheden tot

doorstroming van hun kinderen. Ook de onderwijsorganisatie moet meer garanties bieden voor een goede oriëntering en opvolging van de leerling.

21. Centraal in de onderwijsvisie van de SP staat de individuele school met haar eigen identiteit en haar eigen profiel; het is de plaats bij uitstek waar het pedagogisch beleid wordt uitgetekend en vorm gegeven. De centrale figuur is de directeur. Hij treedt op als coach van zijn team en creëert een stevige leeromgeving, waarin alle leerlingen optimale kansen aangereikt krijgen, dit in samenspraak met een democratisch verkozen schoolraad.
Op een hoger niveau - dat van de scholengemeenschap - dienen de beleidstaken op infrastructureel, logistiek en financieel vlak te worden geconcentreerd. Voor het secundair onderwijs ligt hier ook de coördinatie van het studietoelaanbod en de leerlingenoriëntering. De directeurs van de samenstellende scholen vormen mee het bestuur van een dergelijke scholengemeenschap.
22. De toegang tot het hoger onderwijs moet zo open mogelijk blijven. Uitzonderingen kunnen slechts omwille van algemeen maatschappelijke belangen en mits de reeds bestaande ongelijkheid er niet door versterkt wordt. Het keuzegedrag na een mislukking in het eerste jaar van het hoger onderwijs is duidelijk sociaal bepaald: studenten uit lagere milieus doen minder snel hun jaar over en beslissen vaker hun onderwijsloopbaan stop te zetten. Wanneer jongeren naar de arbeidsmarkt trekken met slechts een ASO-diploma op zak, hebben zij het daar bijzonder moeilijk. Daarom moeten de mislukkingen in het hoger onderwijs eveneens een zorg zijn voor de overheid. Er moet meer aandacht besteed worden aan de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs en vooral aan de sociaal-culturele drempels in die overgang. Tussen de instellingen voor hoger onderwijs moeten meer structurele 'bruggen' gebouwd worden. Het systeem voor de overdracht van studieresultaten moet beter uitgewerkt worden en meer toegepast kunnen worden bij verandering van studierichting en/of instelling tijdens het academiejaar. De studiebegeleiding en de didactische kwaliteit moeten verbeterd worden. Het studietoelagensysteem moet voortdurend getoetst worden aan zijn doelstellingen, met name het bevorderen van sociale mobiliteit en het creëren van gelijke kansen in de toegang tot alle studierichtingen in het hoger onderwijs. Studenten met een handicap moeten op de nodige ondersteuning kunnen rekenen.
23. Voor bepaalde groepen die op volwassen leeftijd uit het sociaal en economisch leven dreigen te vallen, moet de overheid een actief doelgroepenbeleid stimuleren. De methodiek van de trajectbenadering, waarbij doelgroepen worden aangezet tot integratie via een afgesproken traject op maat van de werkzoekende, moet verder veralgemeend worden. Op die wijze zet de overheid zich op dezelfde lijn als het Europees beleid inzake risicowerkzoekenden.

4. AANSLUITING OP DE ARBEIDSMARKT

24. Een brede vorming, creatieve ingesteldheid, communicatievaardigheid en aanpassingsvermogen worden nu ook als troeven op de arbeidsmarkt beschouwd. Mensen met een veelzijdige vorming overleven niet alleen beter in een economisch proces, maar zijn ook creatieve ontwikkelaars die misschien voor nieuwe jobs kunnen zorgen. Ook vanuit het oogpunt van de arbeidsmarkt is het van belang dat onderwijs iedereen een brede en veelzijdige basisvorming meegeeft waarop levenslang kan verder gebouwd worden. De mobiliteit op de arbeidsmarkt en in het beroepsleven heeft de vroegere directe relatie tussen diploma en beroep achterhaald. Onderwijs moet zich bezinnen over de gevolgen hiervan.
25. Waar het onderwijs de laatste stap vóór de toetreding tot de arbeidsmarkt kan vormen, dient de aansluiting met de arbeidswereld zo optimaal mogelijk te gebeuren. Er kan echter geen sprake (meer) zijn van een direct aansluitingsmodel, gezien de taakverdeling tussen onderwijs en bedrijfsleven/beroepsopleiding. De sociale partners moeten zo duidelijk mogelijk zeggen welke competenties zij in de toekomst denken nodig te hebben, zodat het onderwijs hieraan in de mate van het mogelijke tegemoet kan komen zonder in te boeten aan brede basisvorming. Het

technisch en het beroepssecundair onderwijs moeten dringend en drastisch geherwaardeerd worden. Dit kan bijvoorbeeld door deze onderwijsvormen naast algemeen secundair onderwijs in dezelfde scholengemeenschappen aan te bieden, door een pedagogiek van succes en slagen en een eigen didactische aanpak, door meer aandacht voor deze opleidingen in de leerkrachtenopleiding, door betere informatie over deze opleidingen én hun toekomstmogelijkheden, door gerichte doorverwijzing door het PMS, door evaluatie en bijsturing van de bestaande opleidingen, door mogelijkheden tot doorstroming naar hoger onderwijs (eventueel door een extra voorbereidend jaar te voorzien), door betere samenwerking met en aansluiting op het bedrijfsleven,...

26. De sociale partners kunnen hun verwachtingen ten aanzien van het onderwijs kenbaar maken in de beroepsprofielen, maar hun inbreng mag daar zeker niet toe beperkt blijven. Zij moeten ook dringend een concrete verantwoordelijkheid opnemen ten aanzien van het onderwijs, in het bijzonder van het huidig technisch en beroepsonderwijs, onder meer op het vlak van bijscholing voor de leerkrachten en stages voor de leerlingen.
27. De stages, als verdieping en aanvulling van de opleiding, zijn aan een dringende herwaardering toe. Door de werkervaring krijgen jongeren een realistischer beeld van het beroepsleven en worden ze beter gemotiveerd om verder te leren. Opdat stages goed zouden renderen, zijn er echter voldoende geschikte stageplaatsen en een degelijke begeleiding nodig. De sociale partners moeten het stageaanbod vergroten en ook moeilijke doelgroepen zoals de jongeren uit het buitengewoon secundair onderwijs en uit het deeltijds onderwijs de kans geven om werkervaring op te doen. Ook voor volwassen werkzoekenden en werknemers moeten formules als alternerend leren en leren op de werkvloer, mits een goede begeleiding, worden gestimuleerd.
28. Scholen moeten ook zelf inspanningen leveren om hun leerlingen zinvolle stages aan te bieden. Zij moeten niet alleen goede contacten onderhouden met bedrijven en voor een degelijke begeleiding van de stagiairs instaan, maar de vakken ook nauwer laten aansluiten bij de realiteit van het bedrijfsleven. Een doorgedreven integratie van vakken zoals in de werkplaatsklas is aangewezen. Voor de heterogene groep van het deeltijds onderwijs is een breed instrumentarium van inschakelingsmogelijkheden nodig, die op maat van de jongere kunnen ingezet worden. Alle leerlingen moeten tenminste een voldoende realistisch gesimuleerde werkervaring kunnen opdoen. De manier van opleiden en vormen mag ook niet te schools zijn, maar moet de leerlingen stap voor stap nieuwe kennis, vaardigheden en houdingen bijbrengen en de concrete resultaten laten zien van wat ze doen of leren. Schoolcultuur en gehanteerde pedagogiek moeten de nadruk leggen op succes en slagen in plaats van op falen. De leerkrachten moeten goed ondersteund worden en over inspirerende modelcurricula kunnen beschikken, met inbegrip van leermateriaal, gebruikssuggesties en pedagogisch-didactische wenken, die zij flexibel kunnen aanpassen aan de eigen situatie.
29. Bedrijven kunnen ook nog andere belangrijke inspanningen leveren. Er moet echter vermeden worden dat alleen bepaalde scholen materiële ondersteuning krijgen. Hierover moeten afspraken gemaakt worden in het kader van een nauwere samenwerking tussen het onderwijs en de sociale partners. De samenwerking tussen de bedrijven en de onderwijs-, vormings- en opleidingsactoren moet alleszins meer structureel uitgebouwd worden en gericht worden op langere-termijndoelen. Opleiding en vorming moeten een belangrijk onderdeel van de collectieve arbeidsovereenkomsten worden.
30. Tot op heden worden papieren kwalificaties beschouwd als paspoort naar werkgelegenheid. Wie niet over dergelijke papieren kwalificatie beschikt, maakt weinig kans op de arbeidsmarkt. De school verlaten zonder kwalificatie moet zoveel mogelijk vermeden worden. Het klassieke jaarklassensysteem in het onderwijs moet doorbroken worden en de leerlingen moeten reeds certificaten kunnen verwerven voor kleinere gehelen van de leerstof (modules). De modularisering moet een tussenweg bieden voor de huidige alles-of-niets-situatie. De certificaten moeten te allen tijde kunnen opgestapeld worden tot een getuigschrift of diploma. De modules moeten zowel in het voltijds en het deeltijds onderwijs als in het onderwijs voor sociale promotie en door de VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsvoorziening en Beroepsopleiding) en het VIZO (Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen) aangeboden worden. Zo wordt er ook

een overgang gemaakt tussen de initiële en de permanente opleiding. Kwalificaties die verworven zijn via de praktijkervaring in het bedrijfsleven moeten ook gehonoreerd worden met een certificaat. In de toekomst zou iedereen over een 'persoonlijke bekwaamheidskaart' moeten kunnen beschikken, die naast getuigschriften of diploma's alle mogelijke bewijzen van kennis en vaardigheden (binnen en buiten het formeel onderwijs) optekent en in heel Europa bruikbaar is.

5. LEVENSLANG LEREN

31. Omdat iedereen voortaan levenslang moet kunnen leren, is het van groot belang dat van jongsaf de attitudes en vaardigheden om te 'leren leren' worden bijgebracht. Het kunnen omgaan met de instrumenten en technieken die toegang bieden tot kennis en informatie wordt belangrijker dan zoveel mogelijk kennis vergaren.
32. De perspectieven en de grenzen van de toepassing van multimedia in het onderwijs moeten dringend uitgeklaard worden. Informatietechnologie maakt het immers mogelijk om op eigen kracht en in eigen tempo een aantal leerdoelstellingen te realiseren. Ontwikkelingen inzake telecommunicatie bevorderen zowel het interactief leren als het consulteren van tal van gegevens via netwerken. Anderzijds zijn er aan deze veelbelovende perspectieven zoveel beperkingen gesteld dat men zich moet afvragen onder welke vorm en onder welke voorwaarden een veralgemeende toepassing tot stand kan komen. De overheid zal er alleszins over moeten waken dat de nieuwe media het verschil tussen rijke en arme scholen niet vergroten. De overheid zal er niet alleen voor moeten zorgen dat alle scholen over de nodige basisapparatuur kunnen beschikken, maar ook dat de leerkrachten hiertoe voldoende voorbereid en opgeleid zijn. Vermits het educatief gebruik van telenetwerken en educatieve software gericht is op zelfstudie en dit haaks staat op onze onderwijscultuur, zal dit immers niet alleen een mentaliteitswijziging, maar ook een her- en bijscholing van de leerkrachten vergen. Leerkrachten zullen vooral leeromgevingen moeten kunnen creëren en leerprocessen kunnen begeleiden i.p.v. cursussen of handboeken voor te lezen of klassikaal door te nemen. Het oordeelkundig kunnen omgaan met de nieuwe informatie- en communicatietechnologie geldt ook voor de opleiders van opleidingsinstanties buiten het onderwijs.
33. Het huidige overaanbod aan informatie betekent niet noodzakelijk een verruiming van de kennis. Naast de vlotte toegang tot de informatie moet ook de kennis op peil gehouden worden. Dit is een taak voor de permanente vorming, die niet alleen de economisch relevante kennis op peil moet houden, maar ook iedereen volwaardige kansen op maatschappelijke participatie moet blijven garanderen.
34. Iedereen moet de kans krijgen op permanente vorming. Dit betekent echter niet dat de overheid daar altijd voor moet opdraaien. Voor vormen van permanente educatie die verder reiken dan het verschaffen van een basiskwalificatie, kan een hogere bijdrage van de deelnemers en/of afnemers gevraagd worden, mits er compenserende mechanismen voor specifieke doelgroepen voorzien zijn.
35. De belangrijkste uitdaging voor de permanente vorming is het corrigeren van de ongelijkheid in de initiële onderwijsloopbaan. De overheid moet zelf ten aanzien van bepaalde doelgroepen haar maximale verantwoordelijkheid nemen en een basisaanbod garanderen waardoor volwassenen nog een tweede kans krijgen om een diploma te behalen en waardoor laaggeschoolden, werklozen en andere risicogroepen geschikte opleidingskansen krijgen om weer aan het economisch en sociaal leven deel te nemen.
36. De overheid moet er ook over waken dat een coherent aanbod voor de stijgende vraag wordt uitgebouwd, dat er kwaliteitseisen gesteld worden (ook en vooral aan privé-initiatieven), dat de coördinatie en samenspraak verzekerd is en de participatie gestimuleerd wordt. Een certificatiesysteem moet kwaliteitsgaranties bieden en de overdracht van de verworven

kwalficaties tussen sectoren en over de landsgrenzen heen mogelijk maken. Voor de voorzieningen buiten het basisaanbod speelt de overheid een initiatiefnemende rol naast een ordenende en voorwaardenscheppende rol. Maar hiervoor ligt de budgettaire verantwoordelijkheid, al naargelang in min of meerdere mate bij de deelnemers, afnemers, ondergeschikte besturen, sociale partners en andere sociaal-economische actoren en het zogenaamde middenveld.

De globale investering in de volwasseneneducatie moet opgedreven worden, vooral, maar niet uitsluitend, in de beroepsgerichte opleidingen.

37. Er moet een samenhangend en integraal beleid voor de gehele sector van de permanente vorming uitgewerkt worden. De versnippering en overlapping in het aanbod moet doorbroken worden door een intensief proces van coördinatie, zowel op centraal als decentraal niveau. Het aanbod van vorming van de onderscheiden actoren (OSP, VIZO, VDAB) moet coherent en doorzichtig op elkaar afgestemd worden. Door een optimaal gebruik van informatie- en communicatietechnologie moet ingespeeld kunnen worden op de 'zoek-behoefte' van de werknemers en werkzoekenden van morgen, en moet via een opleidingsplan worden opgevolgd. In het opleidingsplan moeten de doelstellingen van het opleidingsbeleid, de beschikbare middelen, de gebruikte methode en de toegankelijkheid voor iedereen worden vastgelegd.
38. Het beleid moet ook proactief kunnen anticiperen op de snelle maatschappelijke ontwikkelingen die een sterk toenemende vraag naar onderwijs, opleiding en vorming bij volwassenen zullen uitlokken. De verhouding tussen het initiële jeugdonderwijs en de permanente vorming zal grondig herbekeken moeten worden. Een uitbreiding van de mogelijkheden tot levenslang leren, voor iedereen toegankelijk, moet de noodzakelijke aanvulling worden op de basisvorming. De basisvorming moet zich minder toeleggen op het bijbrengen van encyclopedische kennis of te toespitste vaardigheden, die immers snel verouderd en achterhaald zullen zijn, maar meer op basiskennis, vaardigheden en houdingen inzake leren leren en verwerven en verwerken van informatie. Kritische zin, creativiteit en een innovatieve ingesteldheid zullen in de toekomst zowel noodzakelijk zijn voor een succesvolle beroepsloopbaan als voor de participatie aan de samenleving.
39. Het stelsel van het educatief verlof moet ingeschakeld worden in het Vlaamse beleid rond permanente vorming en tegelijk geherwaardeerd worden als maatregel ter ondersteuning van zowel deeltijds als voltijds werkenden die hun vaardigheden binnen en buiten het kader van hun werk willen actualiseren en/of vergroten.

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEP

René Swinnen, Katlijn Schroyens, Jean-Marie Debaene, Fons Leroy, Ludy Van Buyten, Dirk Van Damme,
Karel Van Damme, Lief Vandevort, Gracienne Van Nieuwenborgh, André Van Nieuwkerke